קדם עמוד השחר ונטל ידיו, יש להסתפק אם צריך לטל ידיו פעם אחרת (לא) כשיאור היום (לב) להעביר (טו) רוח רעה השורה על הידים. הגה: *ויטלם (טז) (לג) בלא ברכה): טו (יז) [יז] רישן ביום, (לד) יש להסתפק אם צריך לערות מים עליהן שלש פעמים. (ויטלם בלא ברכה): טז *שדוד היה נזהר שלא לישן (לה) שתין נשמין (פרוש, ששים נשימות) כדי שלא יטעם טעם מיתה. הגה: ובגמרא פרק הישן (סוכה כו:) משמע (לו) דדוקא ביום היה (יח) נזהר) (דברי עצמו, ועיין בבית יוסף (ד"ה ולא הסכים)): יז תיש נוהגין לרחץ פיהם שחרית (לז) מפני הרירים שבתוך הפה: יח אאלו דברים (לח) צריכים נטילה (יט) [יט] (לט) במים,

באר הגולה

ר בית יוסף (ד"ה ואם השכים). ש סכה כ"ו (ע"ב) וזהר ריש פרשת ויגש (ח"א רו.). ת הרב דוד אבודרהם (הל' ברכות השחר). א שם בסוף ספרו (סדר נטילת ציפורניים) והכל בו סימן כ"ג.

באר היטב

יד (טו) רוח רעה. הכא לא נקט להתפלל כמו שכתב סעיף י"ג, דודאי כיון שקדש ידיו פעם אחת שוב אין צריך לקדש ידיו שנית אפלו ישן שנית, דפעם אחת נעשה בריה חדשה ולא שתי פעמים, אלא הספק הוא משום רוח רעה, ולכן אפלו ישן שנית אין צריך ברכה דלרוח רעה אינו צריך ברכה, מגן אברהם (ס"ק יג). (טז) בלא ברכה. ודע, הא דקאמר ויטלם בלא ברכה היינו שלש פעמים כמו בתחלת נטילה. עולת תמיד (סק"ט), יד אהרן (הגב"י). טו (יז) ישן ביום. דוקא שתין נשמין. לבוש (סט"ו), סדר היום (כוונת נט"י). טז (יח) נזהר. עין מה שכתב המגן אברהם סעיף קטן ט"ז, ולשון היה נזהר לא משמע כן אלא דדוד עצמו היה נזהר. והמחבר יד אהרן (הגב"י) תמה על המגן אברהם וכתב דמדברי רש"י שם (סוכה כו:) משמע דדוד היה נזהר ביום, שכן אמרו שם שנתיה דמר כדרב, ורבנו כדדוד וכו', וכתב רש"י שם (ד"ה ורבי) כך קבל מרבותיו שזו היתה שנת דוד, שתין נשמי הוי נים ביום, עד כאן לשונו, הרי להדיא מדברי רש"י שדוד נמי היה נזהר לישן ביום יותר משתין נשמי, עד כאן לשון יד אהרן עין שם. וטעה שגיאה גדולה, ד'שתין נשמי אלנ"ש' 'הוי נים ביום' המה שני דבורי רש"י, הוה נים ביום קאי לקמיה על אביי הוה נים כדמעיל מפומבדיתא וכו' ועל זה כתב רש"י דהוה נים ביום, ועין שם בסכה דף כ"ו עמוד ב'. ועין בשירי כנסת הגדולה (הגב"י) סעיף ט' (ועין בספר אליה רבה סעיף קטן י"א פלפול ארך בזה, ומשוה דעת הזהר (ח"א רו.) עם הש"ס ומישב קשיות המגן אברהם על רמ"א, עין שם): יח (יט) במים. ואין צריך שלש פעמים. סדר היום (כוונת נט"י):

שערי תשובה

טו [יז] ישן ביום. עין באר היטב. וכתב בשו"ת נודע ביהודה מהדורא תנינא סימן כ' שנשאל מהגאון מהר"י ברלין ז"ל במה שכתב רש"י בסכה דף כ"ו (ע"ב ד"ה כמעייל) אביי הוי ניים כמבי כובי לפומבדיתא, ופרש רש"י דאמרינן בעלמא דהוי שית פרסי, ולא מצינו כן, ובקדושין דף ע' (ע"ב רש"י ד"ה בי כובי) משמע להפך. והשיב, שאולי נמצא כן במדרש, ומקדושין אין ראיה, דאיכא נמי בי כובי אחרינא, עין שם. ובתפארת צבי סימן א' רצה להגיה שתי פרסי עין שם, וגם זה לא נמצא בשום מקום. ועין בגטין דף ד' (ע"א) דאמר רבה בר בר חנה לדידי חזי לי האי אתרא והוי כמבי כובי לפומבדיתא, עין שם, דקאי אמכפר לודים ללוד דחשיב ליה התם מבלעת, ורש"י שם (ד"ה ואמר אביי) פרש שיש שבולטת ארבע וחמש פרסאות, ועירות העומדים לפנים מן הבליטה קרי להו מבלעת בתוך התחום עין שם, ולפי מה שכתב רש"י בסכה דהוי שית פרסי צריך לומר דלאו דוקא נקט ארבע וחמש פרסאות, וצריך עיון. ועין שם בתפארת צבי שכתב דלענין שתין נשמי אין לחלק בין חל לשבת, ואם כן מהא שכתבו (שער הכוונות ענין המנהגים של יום שבת) שהאר"י היה ישן שתים ושלש שעות, מכלל דשלש שעות אינו יותר משתין נשמי, ויותר משלש שעות הוא מדת חסידות שלא לישן ביום, ולכן קרי רב יוסף עליה דאביי מתי תקום כו' עין שם. ולדבריו צריך לומר דמכל מקום שבת עדיף, דכיון דשנה בשבת תענוג, אף מדת חסידות ליכא אם יהיה ישן יותר משתים ושלש שעות. אך באמת מה שכתבו בשם האר"י אינו מכרח כלל לענין שתין נשמי, דשמא היה נעור כמה פעמים בתוך שנתו ולא היה ישן שתין נשמי בפעם אחת. ובקנטרס אחרון שבסוף מחזיק ברכה כתב וזה לשונו: שמעתי מתלמיד חכם ירא ה' מערי מערב הפנימי, שהיה בא זמן רב בדרך ודקדק כמה פעמים בשנת הסוס והיה מונה חמשים ותשע נשמי ומתעורר הסוס, והחמשים ותשע נשמי דסוס היה יותר מחצי שעה. אך עתה ראיתי להגאון הרמ"ע מפאנו בספר אלפסי זוטא פרק הישן שכתב וזה לשונו: שתין נשמי, ושעור נשימה אחד מתתר"ף בשעה עד כאן לשונו. ולפי דברי הרמ"ע הוא זוטר בשיעוריה טובא, שאינו רק חלק שמונה עשרה מהשעה, שהוא שעור שלשה מינוטין ושליש, ולא משמע הכי בסכה שם ולקמן סימן רל"א בטור ובשלחן ערוך שם (ס"א). וכתב בברכי יוסף (סק"ו) שמורנו הרב חיים ויטל הוכיח מהזהר (ח"א י:) דהישן ביום רוח רעה שורה, וכן כתב מהר"מ דילונזאנו (שתי ידות דרך חיים אות מט): יח [יט] במים. באליה רבה (ס"ק יב) כתב דדוקא במים, ובספר לחם יהודה דף ט' עמוד ב' (על רמב"ם הל' קר"ש פ"ג ה"א) כתב דמהני אף בכל

משנה ברורה

ויברך על נטילת ידים ואשר יצר: יד (לא) כשיאור היום. כי יש אומרים (מג) דבעמוד השחר חוזר הרוח רעה לשרות פעם שנית: (לב) להעביר וכו'. הכא (מד) לא נקט להתפלל כמו שכתב סעיף י"ג, דודאי משום תפלה אין צריך בזה עוד הפעם לטל ידים. ואפלו אם חזר וישן פעם שנית קדם עמוד השחר דבזה בודאי צריך משום רוח רעה עוד הפעם לטל ידים, מכל מקום אין יכול לברך על נטילת ידים ואפלו אם השנה היתה שנת קבע, דאנו חוששין לשיטת הרשב"א דסבירא ליה דטעם הנטילה משום דבבקר נעשה בריה חדשה, ופעם אחת נעשה האדם בריה חדשה ולא שתי פעמים, (מה) ומשום רוח רעה בלבד לא תקנו ברכה: (לג) בלא ברכה. הנה נראה דאפלו אם בפעם הראשון כשנטל ידיו לא ברך על נטילת ידים, מכל מקום לא יברך עתה, דאיך יאמר וצונו על נטילת ידים הלא כבר יצא ידי חובת הנטילה לתפלה לדעת הרא"ש, כמבאר בבית יוסף (ד"ה וכתוב עוד), וכהאי גונא כתב לעיל בשערי תשובה סעיף קטן (ד') [ה']. ומכל מקום, הנכון (מו) שיביא עצמו לידי חיוב ברכה, דהיינו שיעשה צרכיו קדם התפלה ויתחיב לברך על נטילת ידים, וכנ"ל בסעיף קטן ד' בשם החיי אדם: טו (לד) יש להסתפק. אי לילה גורם לרוח הטמאה, או שנה גורם. ודוקא (מז) הישן שתין נשמי, אבל פחות מזה אין רוח רעה שורה (מח) ואפלו בלילה: טז (לה) שתין נשמי. רצונו לומר (מט) רצופין, אלא היה מתנמנם כמה פעמים (נ) פחות משתין נשמי עד חצות לילה, ומחצות ואילך היה מתגבר כארי: (לו) דדוקא ביום. השיגו עליו האחרונים דלא נמצא שם כן בגמרא רק על האמוראים, אבל דוד בעצמו גם בלילה היה נזהר. ונפקא מנה כל זה לדידן, (נא) שבעל נפש יחמיר על כל פנים ביום. (נב) ואין שבת בכלל זה. ועין לקמן בסימן רל"א סעיף א' דאם אי אפשר לו ללמד בלא שנת הצהרים מתר לישן מעט, אבל לא יאריך בה, עין שם, ועין שם עוד שגם זה לא תהיה כונתו להנאת עצמו, רק לעבודתו יתברך. ועין במחצית השקל (ס"ק טו) שכתב דענין השנה ביום תלוי לפי מה שהוא אדם וכפי הצרך לעבודתו יתברך: יז (לז) מפני הרירים. כי צריך להזכיר את השם הגדול בקדשה ובטהרה [בית יוסף (ד"ה כתב ה"ר דוד)]. ואם הוא אסטניס ואינו רוצה להכניס המים לפיו מפני שאינם זכים וצחים, אין מעכב מלברך [לבוש]: יח (לח) צריכים נטילה. להסיר רוח רעה השורה על ידי זה, (נג) על כן ימהר לטל תכף. והנטילה תהיה (נד) עד הפרק, ועל כל פנים (נה) עד סוף קשרי אצבעותיו. אבל (נו) אם לכלך ידו בטיט וברפש דאין בו משום רוח רעה, אין צריך רק לקנח מקום המלכלך בלבד ודי. ולענין תפלה יבאר לקמן בסימן צ"ב, עין שם בבאור הלכה (ד"ה והסיח דעתו): (לט) במים. אף (נז) דלתפלה וכל שכן לתורה די אחר כל אלו בנקיון בעלמא וכדלקמן בסעיף כ"ב דמירי בקם מן המטה,

באור הלכה

יד * ויטלם בלא ברכה. עין משנה ברורה סעיף קטן ל"ג במה שכתבתי דהנכון שיביא את עצמו לידי חיוב. ולא יקשה להמעין דהלא לכאורה יסתר מה שכתבנו בסעיף קטן ל"ב והוא מדברי המגן אברהם (ס"ק יג) דצריך לחוש לשיטת הרשב"א בישן שנת קבע, וממילא הוא הדין בעשה צרכיו, דחד דינא להו וכדמוכח באליה רבה סעיף קטן ט'. ואינו דומה להסכמת אחרונים שבסעיף קטן ל', דשם הלא מירי שלא נטל ידיו עדין כלל, מה שאין כן בזה. אולם באמת ניחא, דהלא בענינו איירינן שלא ברך בפעם ראשונה, ובזה יש לומר דגם לדעת הרשב"א נוכל לברך עתה וכמו שכתב הבית יוסף בסימן (ז') [ו'] (ד"ה ולפי מש"כ), וקאי הברכה על הנטילה הראשונה. וכבר הארכנו בזה בבאור הלכה לעיל בריש הסימן (ד"ה ואפילו), עין שם. ודע עוד, דמה שכתוב בהגה"ה בזה ויטלם בלא ברכה וכן בסעיף ט"ו, לא דמי למה שכתב בסעיף י"ג, דהתם הוא רק מחמת ספק, והכא לכלי עלמא לא צריך לברך [אחרונים]:

טז * דוד וכו' שתין נשמין. רבו בו הדעות בשעור זה, יש אומרים דהוא

שער הציון

יד (מג) ארצות החיים (לב הארץ סי"ד): (מד) מגן אברהם (ס"ק יג): (מה) מגן אברהם (שם) ושארי אחרונים: (מו) עין בבאור הלכה (ד"ה ויטלם): טו (מז) אחרונים: (מח) פרי מגדים (א"א ס"ק יד): טז (מט) מגן אברהם (ס"ק טז): (נ) פרי מגדים (א"א ס"ק טז): (נא) מגן אברהם (שם): (נב) מגן אברהם (ס"ק טו): יח (נג) פרי מגדים (א"א ס"ק יח): (נד) פרי מגדים (משב"ז ס"ק טו): (נה) דלא עדיפי מנטילת שחרית בדיעבד, ועין לעיל במשנה ברורה סעיף קטן ט': (נו) פרי מגדים (שם). ואפלו לתורה, עין שם: (נז) פרי מגדים (משב"ז ס"ק יג):

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah

הִלְכוֹת נְטִילַת יָדַיִם שַׁחֲרִית סִימָן ד

הַקָּם מֵהַמִּטָּה, (מ) וְהֵיוֹצֵא (כ) [כ] מִבֵּית הַכִּסֵּא וּמִבֵּית הַמֶּרְחָץ, וְהַנּוֹטֵל צִפָּרְנָיו, וְהַחוֹלֵץ (כפ) (מא) מְנַעֲלָיו, וְהַנּוֹגֵעַ בִּרְגָלָיו, וְהַחוֹפֵף רֹאשׁוֹ. [ב]וְיֵשׁ אוֹמְרִים אַף הַהוֹלֵךְ (מב) בֵּין (כד) הַמֵּתִים, וּמִי שֶׁנָּגַע (כג) (מג) בְּמֵת, [ג]וּמִי (כה) שֶׁמַּקְפִּיא (מד) כָּלָיו, וְהַמְשַׁמֵּשׁ מִטָּתוֹ, וְהַנּוֹגֵעַ (מה) בִּכְנָה, וְהַנּוֹגֵעַ בְּגוּפוֹ (מו) בְּיָדוֹ. [ד]וּמִי שֶׁעָשָׂה אַחַת מִכָּל אֵלּוּ וְלֹא נָטַל, אִם תַּלְמִיד חָכָם הוּא תַּלְמוּדוֹ מִשְׁתַּכֵּחַ, וְאִם אֵינוֹ תַּלְמִיד חָכָם (מז) יוֹצֵא מִדַּעְתּוֹ: יט [ה]הַמַּקִּיז (מח) דָּם מֵהַכְּתֵפַיִם וְלֹא נָטַל יָדָיו, מִפַּחַד שִׁבְעָה יָמִים. הַמְגַלֵּחַ וְלֹא נָטַל יָדָיו, מִפַּחַד שְׁלֹשָׁה יָמִים. הַנּוֹטֵל צִפָּרְנָיו וְלֹא נָטַל יָדָיו, מִפַּחַד יוֹם אֶחָד וְאֵינוֹ יוֹדֵעַ מִמַּה מִפַּחַד: כ [ו]הָרוֹחֵץ פָּנָיו וְלֹא נִגְּבָם עָפָה, פָּנָיו מִתְבַּקְּעוֹת אוֹ עוֹלֶה בָּהֶן שְׁחִין, וּרְפוּאָתוֹ לְרָחֵץ הָרְבֵּה בְּמֵי סִילְקָא: כא * [ז]צָרִיךְ לִיזָּהֵר (מט) בִּתְפִלָּה אוֹ בַּאֲכִילָה (וְעַיֵּן לְקַמָּן (נ) סִימָן צ״ב סָעִיף ו׳ (כה) (נא) וְסִימָן קס״ד (ס״ג) שֶׁלֹּא לִגַּע בְּשׂוּק וְיָרָק וּבַמְּקוֹמוֹת הַמְכֻסִּים בָּאָדָם, לְפִי שֶׁיֵּשׁ שָׁם (נב) (כו) מִלְמוּלֵי זֵעָה (מִלְמוּלֵי זֵעָה, פֵּרוּשׁ, זֵהֲמָא כְּעֵין שְׁעוֹרִים קְטַנִּים). וְכֵן שֶׁלֹּא לְחַכֵּךְ בְּרֹאשׁוֹ. אֲבָל מְקוֹמוֹת הַמְגֻלִּים בְּרֹאשׁוֹ (נג) וּבְפָנָיו וּבְמָקוֹם הַמְגֻלֶּה (כז) (נד) שֶׁבְּזְרוֹעוֹתָיו, אֵין לְהַקְפִּיד: כב (נה) [ח]אִם אֵין לוֹ מַיִם, (נו) יְקַנַּח יָדָיו (כמ) [כח] בְּצְרוֹר או (נז) בְּעָפָר או בְּכָל מִידֵי דְּמִנַּקֵּי [ט]וִיבָרֵךְ

ב מִרְדְּכִי פֶּרֶק ח׳ דְּבְרָכוֹת (סי׳ קצד).
ג מָהֲרִ״ו אַבּוּהַב בְּסִימָן ד׳. ד שָׁם.
ה פְּסָחִים קי״ב ע״ב. ו שַׁבָּת קל״ג ע״ב. ז תְּשׁוּבַת הָרַשְׁבָּ״א (ח״א סי׳ קנב).
ח בְּרָכוֹת ט״ו ע״ב. ט רא״ש בְּסוֹף בְּרָכוֹת (פ״ט סי׳ כב).

שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה

מִידֵי דְּמִנַּקֵּי, רַק בְּיֵשׁ לוֹ מַיִם מְזֻמָּנִים יֹשֵׁל בְּמַיִם, עַיֵּן שָׁם: [כ] מִבֵּית הַכִּסֵּא. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְכָתַב בְּמַחֲזִיק בְּרָכָה (סק״ח) שֶׁאֲפִלּוּ הַדְּבָרִים דְּקָא חָשִׁיב אֵינָם מִשָּׁעָם אֶחָד, דְּקָם מֵהַמִּטָּה וְיוֹצֵא מִבֵּית הַכִּסֵּא וְרוֹחֵץ וְנוֹטֵל צִפָּרְנָיו הוּא מִשּׁוּם רוּחַ רָעָה, וּמִכָּל מָקוֹם דַּוְקָא לְעִנְיָן קָם מֵהַמִּטָּה צָרִיךְ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים אֶל כְּלִי, אֲבָל אִינָךְ לֹא, כִּי אֵין שְׁלִיטַת רוּחַ רָעָה כָּל כָּךְ בְּאִלּוּ. וְהוֹלֵךְ בֵּין הַמֵּתִים וְנוֹגֵעַ בְּמֵת צָרִיךְ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים, וְכֵן בְּהִשְׁתַּמֵּשׁ הַמִּטָּה, מִפְּנֵי הַשְּׁמָאָה. אֲבָל חוֹלֵץ מְנַעֲלָיו וְנוֹגֵעַ בִּראשׁוֹ מִשּׁוּם נְקִיּוּת הוּא, וְכֵן כָּתַב מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים כֹּהֵן בְּמִקְוֵה חַיִּים (אות יח) עַיֵּן שָׁם בְּאֹרֶךְ. וּבְיִצִיאָה מִבֵּית הַכִּסֵּא חַיָּזִינַן לְרַבָּנָן קַשִּׁישֵׁי שְׁרִחֲצוּ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים, וְגַם רָחֲצוּ פַּעַם אַחַת אִם חָלְצוּ בְּפִי רַגְלֵיהֶם שֶׁל עוֹר עַיֵּן שָׁם, וְרָאִיתִי מִי שֶׁכָּתַב, נִרְאֶה שֶׁהַנּוֹגֵעַ בְּפַרְעוֹשׁ אֵין צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם לְפִי שֶׁאֵינָהּ בָּאָה מֵהַמַּת אָדָם, וְעַיֵּן סִימָן ש״י (ס״ט), וְנִרְאֶה דְּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לוֹ לְנַקּוֹת בְּמִידֵי דְּמִנַּקֵּי דִּלְכַקֵּן סָעִיף כ״ב, עַיֵּן שָׁם: כב [כח] בְּצְרוֹר. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְעַיֵּן שָׁהֵם מְלַכְלְכִים בֵּין שֶׁהֵם בְּהֶפֵּחַ הַדַּעַת. טוּר סִימָן צ״ב, מָגֵן אַבְרָהָם (סק״ב כה). וְצָרִיךְ לְקַנֵּחַ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים דְּוִמְיָא דְּמַיִם, בִּרְכַּת אַבְרָהָם סִימָן פ׳. וְעוֹלַת תָּמִיד (סק״ב יג) חוֹלֵק עָלָיו כֵּיוָן

בְּאוּר הֲלָכָה

שֶׁלֹּשׁ שָׁעוֹת. וּרְאָיָה מַהָא דְּהָאַר״י זִכְרוֹנוֹ לִבְרָכָה הָיָה יָשֵׁן בְּשַׁבָּת שְׁתַּיִם וְשֶׁלֹשׁ שָׁעוֹת, וְיֵשׁ דּוֹחִין דְּשָׁאנֵי תַּלְמִיד חָכָם בְּשַׁבָּת דְּמְעַנֶּה לְעַנֵּג הַשַּׁבָּת, וְעוֹד אֵינוֹ מַכְרָח כְּלָל דְּשִׁמְּא הָיָה נָעוֹר כַּמָּה פְּעָמִים בְּתוֹךְ שְׁנָתוֹ וְלֹא הָיָה יָשֵׁן שְׁתֵּין נְשִׁימִין בְּפַעַם אַחַת. **וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא יוֹתֵר מֵחֲצִי שָׁעָה.** וְיֵשׁ אוֹמְרִים דְּהוּא שִׁעוּר מְעַט יוֹתֵר מִשְּׁלֹשָׁה מִינוּט, עַל כֵּן בְּעַל נֶפֶשׁ יַחְמִיר לְפִי כֹּחוֹ:

כא * צָרִיךְ לְזָהֵר וְכוּ׳ וּבְפָנָיו. עַיֵּן בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה סָעִיף קָטָן נ״ג בְּמַה שֶׁכָּתַבְתִּי בְּשֵׁם הַמַּחֲצִית הַשֶּׁקֶל. וּמַה שֶּׁחִדֵּשׁ עוֹד לְעִנְיַן מָקוֹם מְגֻלֶּה שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו עַיֵּן שָׁם בִּדְבָרָיו, לֹא הֻצְרַךְ, דְּלֹא מָשְׁעָא כֵּן בְּזֹהַר (י״ט) (י״ח) עַמּוּד ב׳ בְּרֵ״ש דִּכּוּר הַמַּתְחִיל וְלֹא לְמַעְלָה, עַיֵּן שָׁם:

מִשְׁנָה בְּרוּרָה

רָעָה רַק מִשּׁוּם נְקִיּוּת, עַל כֵּן אֵין צָרִיךְ לְמַהֵר לִטֹּל יָדָיו תֵּכֶף, מַה שֶּׁאֵין כֵּן בְּאֵינָךְ דְּמִשּׁוּם רוּחַ רָעָה וְכַנַּ״ל בְּסָעִיף קָטָן ל״ח: (מב) **בֵּין הַמֵּתִים.** (סד) בְּבֵית הַקְּבָרוֹת. וְכָתַב מָהֲרִי״ל סִימָן כ״ג שֶׁיֵּשׁ לִטֹּל קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל הַקְּבָרוֹת, וְרוֹחֲצִין שְׁנֵית בְּשׁוּבוֹ לַחֲצַר בֵּית הַקְּבָרוֹת שֶׁהַשַּׁדִּים מְלַוִּין הַחוֹזְרִים, וְיֵשׁ לְרַחֵץ גַּם הַפָּנִים, עַיֵּן שָׁם: (מג) **בְּמֵת.** וַאֲפִלּוּ מִי שֶׁנִּכְנָס אֵצֶל מֵת אֶחָד אוֹ שֶׁהָלַךְ לְלַוּוֹתוֹ (סו) נוֹהֲגִין בְּנְטִילָה. וְנָהֲגוּ לְהַקְפִּיד אִם יִכָּנֵס אָדָם לְבֵית אַחַר קֹדֶם שֶׁיִּרְחַץ, וּמִנְהָג אֲבוֹתֵינוּ תּוֹרָה הִיא [רְמ״א יוֹרֶה דֵּעָה שע״ו (ס״ד)]: (מד) **כָּלָיו.** אֲפִלּוּ (סז) לֹא נָגַע בְּכְנָה, שֶׁלֹּא מָצָא: (מה) **בִּכְנָה.** (ס״ק יג) דְּרָצוֹנוֹ לוֹמַר דְּנִתְלַבֵּשׁ בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת וְעַל יְדֵי זֶה יוּכַל לְבוֹא אַחַר כָּךְ לַעֲבֵרָה, וּכְמַאֲמָרָם (סוטה ג.) דְּאֵין אָדָם עוֹבֵר עֲבֵרָה אֶלָּא אִם כֵּן נִכְנַס בּוֹ רוּחַ שְׁטוּת: **יט** (מח) **דָּם מֵהַכְּתֵפַיִם.** וְאֲפִלּוּ [שָׁקוֹרִין פִּיוֹנְקַע״ס] אוֹ בַּייְנְקַע״ס גַּם כֵּן צָרִיךְ לִטֹּל, (סט) וְטוֹב לְהַחְמִיר: **כא** (מט) **בִּתְפִלָּה.** וְהוּא הַדִּין בְּשָׁעָה שֶׁהוּא עוֹסֵק בַּתּוֹרָה [בְּסִימָן צ״ב סָעִיף ז׳ בַּהַגָּ״ה]: (נ) **סִימָן צ״ב סָעִיף ו׳.** דְּנִתְבָּאֵר שָׁם שֶׁאִם עוֹמֵד בִּתְפִלָּה וְנִזְכַּר שֶׁנִּגַּע בְּמָקוֹם מְטֻנָּף, דֵּי בְּנִקְיוֹן עָפָר אוֹ שֶׁמְּחַכֵּךְ יָדָיו בְּכֹתֶל, דְּמַה יַּעֲשֶׂה בְּאֶמְצַע תְּפִלָּה. וּמִיהוּ אִם עוֹמֵד עֲדַיִן בְּקְרִיאַת שְׁמַע אוֹ בְּפִסּוּקֵי דְזִמְרָה (ע) צָרִיךְ לֵילֵךְ וְלִטֹּל יָדָיו: (נא) **וְסִימָן קס״ד.** דְּשָׁם נִתְבָּאֵר שֶׁאִם עָבַר וְנָגַע בְּתוֹךְ הַסְּעוּדָה צָרִיךְ לִטֹּל יָדָיו שֵׁנִית כַּדִּין. אַךְ לְעִנְיַן בִּרְכַּת עַל נְטִילַת יָדַיִם הַסְּכָמַת רֹב הָאַחֲרוֹנִים שֶׁלֹּא לְחַזֵּר וּלְבָרֵךְ, עַיֵּן שָׁם בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה (ס״ק יג): (נב) **מִלְמוּלֵי זֵעָה.** עַיֵּן בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קי״ו (ס״ד) דְּצָרִיךְ לִיזָּהֵר מִזֵּעָה, דְּכָל זֵעָה סַם הַמָּוֶת חוּץ מִזֵּעַת הַפָּנִים, וְסִימָן לַדָּבָר 'בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לָחֶם' (בראשית ג יט). יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קי״ו (ס״ד): (נז) **שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו.** הַנִּקְרָא אַיילי״ן בּוּיגי״ן, וּבְצִנְאוֹרוֹ עַד הַחָזֶה. בֵּית יוֹסֵף סִימָן צ״ב (ד״ה כתוב בתשובה), מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כג): **כב** (נח) **בִּצְרוֹר.** אוֹ בְּקוֹרָה, בֵּין

שַׁעַר הַצִּיּוּן

(מ) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק יז) וּפְרִי מְגַדִּים (שם): (נ) אֲלִיָּה רַבָּה (ס״ק יב) בְּשֵׁם מְקוֹר חַיִּים (אות יח) וּפְרִי מְגַדִּים (ס״ק יז) שֶׁאֲפִלּוּ הַדְּבָרִים דְּקָא חָשִׁיב אֵינָם מִשָּׁעָם אֶחָד, דְּקָם מֵהַמִּטָּה וְיוֹצֵא מִבֵּית הַכִּסֵּא וְרוֹחֵץ וְנוֹטֵל צִפָּרְנָיו הוּא מִשּׁוּם רוּחַ רָעָה, וּמִכָּל מָקוֹם דַּוְקָא לְעִנְיָן קָם מֵהַמִּטָּה צָרִיךְ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים אֶל כְּלִי, אֲבָל אִינָךְ לֹא, כִּי אֵין שְׁלִיטַת רוּחַ רָעָה כָּל כָּךְ בְּאִלּוּ. וְהוֹלֵךְ בֵּין הַמֵּתִים וְנוֹגֵעַ בְּמֵת צָרִיךְ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים, וְכֵן בְּהִשְׁתַּמֵּשׁ הַמִּטָּה, מִפְּנֵי הַשְּׁמָאָה. אֲבָל חוֹלֵץ מְנַעֲלָיו וְנוֹגֵעַ בִּראשׁוֹ מִשּׁוּם נְקִיּוּת הוּא, וְכֵן כָּתַב מוֹרֵנוּ הָרַב חַיִּים כֹּהֵן בְּמִקְוֵה חַיִּים (אות יח) עַיֵּן שָׁם בְּאֹרֶךְ. וּבְיִצִיאָה מִבֵּית הַכִּסֵּא חַיָּזִינַן לְרַבָּנָן קַשִּׁישֵׁי שְׁרִחֲצוּ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים, וְגַם רָחֲצוּ פַּעַם אַחַת אִם חָלְצוּ בְּפִי רַגְלֵיהֶם שֶׁל עוֹר עַיֵּן שָׁם, וְרָאִיתִי מִי שֶׁכָּתַב, נִרְאֶה שֶׁהַנּוֹגֵעַ בְּפַרְעוֹשׁ אֵין צָרִיךְ נְטִילַת יָדַיִם לְפִי שֶׁאֵינָהּ בָּאָה מֵהַמַּת אָדָם, וְעַיֵּן סִימָן ש״י (ס״ט), וְנִרְאֶה דְּמִכָּל מָקוֹם יֵשׁ לוֹ לְנַקּוֹת בְּמִידֵי דְּמִנַּקֵּי דִּלְכַקֵּן סָעִיף כ״ב, עַיֵּן שָׁם: כב [כח] בְּצְרוֹר. עַיֵּן בְּאֵר הַיֵּטֵב. וְעַיֵּן שָׁהֵם מְלַכְלְכִים בֵּין שֶׁהֵם בְּהֶפֵּחַ הַדַּעַת. טוּר סִימָן צ״ב, מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כה). וְצָרִיךְ לְקַנֵּחַ שֶׁלֹּשׁ פְּעָמִים דְּוִמְיָא דְּמַיִם, בִּרְכַּת אַבְרָהָם סִימָן פ׳. וְעוֹלַת תָּמִיד (ס״ק יג) חוֹלֵק עָלָיו כֵּיוָן

(נא) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כא): (נב) מִלְמוּלֵי זֵעָה (מִלְמוּלֵי זֵעָה, פֵּרוּשׁ, זֵהֲמָא כְּעֵין שְׁעוֹרִים קְטַנִּים) וְכֵן שֶׁלֹּא לְחַכֵּךְ בְּרֹאשׁוֹ. אֲבָל מְקוֹמוֹת הַמְגֻלִּים בְּרֹאשׁוֹ (נג) וּבְפָנָיו וּבְמָקוֹם הַמְגֻלֶּה (כז) (נד) שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו, אֵין לְהַקְפִּיד: (נג) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כב): (נד) שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו. (עפ) עַד הַפֶּרֶק הַנִּקְרָא (אייליי״ן בּוּיגי״ן). וְכֵן אִם הוֹלֵךְ יָחֵף בְּרַגְלָיו אֲפִלּוּ בְּכָל הַמְּקוֹמוֹת הַמְגֻלִּין [פְּרִי מְגַדִּים בְּסִימָן צ״ב (משׁ״ז סק״ב)]: כב (נה) **אִם אֵין וְכוּ׳.** וְאִם יֵשׁ לוֹ מַיִם צָרִיךְ לִטֹּל (נס) אֲפִלּוּ לִתְפִלַּת מִנְחָה וְעַרְבִית, אֲפִלּוּ אִם אֵינוֹ יוֹדֵעַ לָהֶן שׁוּם לְקִלּוּף. [ג]וְהַנְּטִילָה יְהֵיָה בְּלֹא בְּרָכָה, כִּי לֹא תִּקְּנוּ בְּרָכָה כִּי אִם בְּשַׁחֲרִית, וְכִדְאִיתָא בְּסִימָן ז׳ סָעִיף א׳. וְאִם אֵין לוֹ מַיִם, יֵשׁ אוֹמְרִים דְּדֵינוֹ כְּהָכָא דֵּינָקָה בְּכָל מִידֵי דְּמִנַּקֵּי, (נע) פֵּן מְדַקֵּק בָּהֶם אֵיזֶה דָּבָר מָאוּס אוֹ זֶהֱמָא. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן צ״ב (ס״ק כו) וּבְרֵל״ג (ס״ק כ) בְּמִשְׁנָה בְּרוּרָה: (נו) **יְקַנַּח יָדָיו.** וַאֲפִלּוּ (עד) הָיוּ מְלַכְלְכִים בְּזַוַּאי, כְּגוֹן שֶׁעָשָׂה צְרָכָיו וְקִנַּח, גַּם כֵּן מְהַנֵּי. וְעַיֵּן לְקַמָּן בְּסִימָן צ״ב (ס״ד) כַּמָּה צָרִיךְ לַחֲזֹר אַחַר מַיִם: (נז) **בְּעָפָר.** אוֹ (פה) שֶׁיִּשְׁתַּשֵּׁף בְּטַלִּית יָבֵשׁ. וְדַע דִּנְקִיּוֹן, כֵּיוָן שֶׁהוּא עוֹמֵד בְּמִקּוֹם מַיִם, צָרִיךְ לְנַקּוֹת כָּל הַיָּד, (עו) בֵּין גַּבּוֹ וּבֵין

(נח) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כד) בְּשֵׁם רַבֵּנוּ יְרֻחָם תֹּכֶף כְּמוֹ בְּשַׁחֲרִית. סֵדֶר הַיּוֹם (שם): (כט) **מִנְעָלָיו.** בְּיָדָיו: (נט) **הַמַּקִּיז דָּם מֵהַכְּתֵפַיִם.** הַיְינוּ בְּבֵית הַקְּבָרוֹת, תְּשׁוּבַת מָהֲרִי״ל סִימָן כ״ג. וְכָתַב שֶׁיֵּשׁ לִטֹּל קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל עַל הַקְּבָרוֹת, וְרוֹחֲצִין שְׁנֵית בְּשׁוּבוֹ לַחֲצַר בֵּית הַקְּבָרוֹת שֶׁהַשַּׁדִּים מְלַוִּין הַחוֹזְרִים, וְיֵשׁ לְרַחֵץ גַּם הַפָּנִים, עַיֵּן שָׁם: (סא) **בְּמֵת.** וְהוּא הַדִּין הַמְלַוִּין אוֹתוֹ. מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כא). וְנָהֲגוּ לְהַקְפִּיד אִם יִכָּנֵס אָדָם לְבֵית אַחַר קֹדֶם שֶׁיִּרְחַץ, וּמִנְהָג אֲבוֹתֵינוּ תּוֹרָה הִיא, רְמ״א בְּיוֹרֶה דֵּעָה סִימָן שע״ו (ס״ד): (כא) **שֶׁמַּקְפִּיא כָּלָיו.** אֲפִלּוּ לֹא מָצָא כְּנָה. מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כב): **כא** (כה) **וְסִימָן קס״ד.** דְּשָׁם נִתְבָּאֵר אִם עָבַר וְנָגַע צָרִיךְ לִטֹּל שְׁנֵית וְלַחֲזֹר וּלְבָרֵךְ עַל נְטִילַת יָדַיִם לַאֲכִילָה: (כו) **מִלְמוּלֵי זֵעָה.** וּבְזֵעָה יֵשׁ סַכָּנָה, דְּכָל זֵעָה סַם הַמָּוֶת חוּץ מִזֵּעַת פָּנִים, וְסִימָן לַדָּבָר 'בְּזֵעַת אַפֶּיךָ תֹּאכַל לָחֶם' (בראשית ג יט). יוֹרֶה דֵּעָה סִימָן קי״ו (ס״ד): (כז) **שֶׁבִּזְרוֹעוֹתָיו.** הַנִּקְרָא אַיילי״ן בּוּיגי״ן, וּבְצִנְאוֹרוֹ עַד הַחָזֶה. בֵּית יוֹסֵף סִימָן צ״ב (ד״ה כתוב בתשובה), מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כג): **כב** (כמ) **בִּצְרוֹר.** אוֹ בְּקוֹרָה, בֵּין

(סא) מָגֵן אַבְרָהָם (ס״ק כא): (סב) עַיֵּן בְּשַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה (סק״כ) וְאַף אִם אֵינָם מְטוּנָפִים צְרִיכִים לִיטֹּל יְדֵיהֶם אִם נָגְעוּ בָּהֶן מִפְּנֵי סַכָּנַת רוּחַ רָעָה כמ״ש בְּסִימָן ד׳. **המשך בסוף הספר**

לִיקוּטֵי דִּבְרֵי הָרַב: א] בְּשׁוּ״ע הָרַב (סי״ח) כָּתַב שֶׁהַקֹּם מִן הַמִּטָּה אֵין צָרִיךְ לְעוֹרֵר עַל יָדָיו ג״פ. וְעַיֵּן בְּקִצּוּת הַשׁוּלְחָן (הַעֲרוֹת שִׁבְסוֹף הַסֵּפֶר) שֶׁפֵּירֵשׁ כַּוָּוֹנָתוֹ שֶׁהַקֹּם מִן הַמִּטָּה הַיְינוּ אֲפִילּוּ לֹא יָשַׁן כְּלָל, וּמְשׁוּם זֶה אֵינוֹ צָרִיךְ ג׳ פְּעָמִים. **ב]** וּבְשׁוּ״ע הָרַב (סי׳ קכח סכ״ז) כָּתַב

Mishna Brura Menukad © Copyright Oz Vehadar - עוז והדר
Sacred Text - If printed do not throw away, requires genizah